

УДК 543.32/.34

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ У ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОСТАЧАННЯ ПИТНОЇ ВОДИ

Малько О.Д.¹, к.військ.н., доц.; Закоморна К.О.², к.ю.н., доц.

¹Національний університет цивільного захисту України, Харків, Україна;

²Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Харків, Україна

З набуттям Україною статусу кандидата в члени Європейського Союзу (ЄС), співробітництво нашої держави з країнами ЄС у сфері охорони навколишнього природного середовища стає важливим чинником для забезпечення високої якості води, яка призначена для споживання. Для вирішення зазначеного завдання створені певні передумови, які базуються на низці нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері постачання питною водою населення нашої країни.

Конституція України (статті 16, 50) проголошує зобов'язання держави гарантувати екологічну безпеку та право кожного на безпечне для життя і здоров'я довкілля. З метою реалізації цих конституційних положень законодавство України (Водний кодекс України, Кодекс України про надра, Закони України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення», «Про стратегічну екологічну оцінку») покликано створити механізми забезпечення належної якості води, яка призначена для споживання.

Підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, сприяли приведенню національних нормативно-правових актів у відповідність до міжнародних і європейських стандартів у сфері постачання безпечної для людини питної води. Євроінтеграційні зобов'язання України, які випливають із вищенаведеного документа, ставлять перед нашою країною багато складних завдань і одне з першочергових – гармонізація національного законодавства та стандартів у сфері водопостачання і споживання, з відповідними нормативно-правовими актами Європейського Союзу [1].

Системні проблеми, як дефіцит фінансових ресурсів, необхідних для належної експлуатації та обслуговування систем водопостачання та водовідведення, незадовільний технічний стан споруд і обладнання, недосконалість структури управління галуззю гальмують процес імплементації європейських стандартів у законодавче забезпечення постачання питної води. Це, в першу чергу, стосується Директиви Ради 98/83 / ЄС «Про якість води, призначеної для споживання людиною», Директиви Ради 91/271/ЄЕС «Про очистку міських стічних вод», Директиви № 91/676/ЄС «Про захист вод від забруднення, спричиненого нітратами з сільськогосподарських джерел» та ін. [1].

Слід зазначити, що питання забезпечення належної якості питної води, у відповідності до європейських стандартів, знаходяться у колі наукових інтересів багатьох фахівців екологічного профілю. Так, у [2] на основі аналізу основних директив Євросоюзу у сфері водо забезпечення та водопостачання автори визначили першочергові кроки, які потрібно зробити Україні для гармонізації законодавства в галузі водних ресурсів та водоспоживання. Окрім того, проведено розгляд відповідності чинного законодавства України вимогам Директиви Ради 98/83/ЄС від

3 листопада 1998 року . «Про якість води, яка призначена для споживання людиною». У статті [3] наведені основні вимоги водних Директив Ради ЄС: 98/83/ЄС від 3 листопада 1998 року; 91/271/ЄЕС від 21 травня 1991 року; 91/676/ЄЕС від 12 грудня 1991 року; та Водної Рамкової Директиви 2000/60/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 23 жовтня 2000 року. Ґрунтовний аналіз стану водного середовища Харківщини, у тому числі стану питної води, наведено в науковій праці [4]. Разом з тим, у наведених працях не достатньо повно розкритий позитивний досвід імплементації директив Євросоюзу у сфері водозабезпечення і водопостачання у європейських країнах, який може використовувати Україна для удосконалення нормативно-правового забезпечення постачання безпечної для людини питної води.

В ЄС розроблена низка нормативно-правових актів, які є загальновизнаними європейськими стандартами і нормами забезпечення населення питною водою. Так, забезпечення доступу до безпечної питної води є основним завданням Директиви Ради 98/83/ЄС від 3 листопада 1998 року про якість води, призначеної для споживання людиною. Директива встановлює стандарти якості води (48 мікробіологічних та хімічних показників) для усіх систем водопостачання, що обслуговують понад 50 осіб або постачають більше 10 м³/добу. Директива встановлює правила моніторингу та обов'язкової звітності для всіх операторів, які постачають більше ніж 1000 м³/добу і обслуговують більше 5 000 споживачів [5].

З впровадженням Директиви Ради 91/271/ЄЕС від 21 травня 1991 року про очистку міських стічних вод пов'язане вирішення проблем забезпечення санітарного благополуччя шляхом обов'язкового каналізування та очистки стічних вод всіх населених пунктів та промислових об'єктів з еквівалентом населення (далі — е.н.) більше 2000 е.н. Директива встановлює високі стандарти очищення стічних вод (первинної, вторинної та третинної очистки) перед їх скиданням у водні об'єкти з урахуванням розмірів населених пунктів та уразливих зон для скидів очищених стоків [3].

Впровадження Директиви Ради 91/676/ЄЕС від 12 грудня 1991 р. про захист вод від забруднення, спричиненого нітратами з сільськогосподарських джерел забезпечить охорону від нітратного забруднення чутливих зон, до яких належать джерела питного водопостачання в сільській місцевості, налагодження моніторингу нітратного забруднення вод та впровадження кращих практик очищення води[3].

Водна Рамкова Директива 2000/60/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 23 жовтня 2000 р. про встановлення рамок діяльності Співтовариства у сфері водної політики вимагає впровадження інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом і встановлює ціль водної політики — досягнення доброго стану всіх водних ресурсів шляхом зменшення та припинення скидів неочищених стоків у водні об'єкти. [3].

В державах-членах ЄС існує розгалужена система нормативно-правових актів, які встановлюють єдині правила сервісних послуг щодо надання питної води відповідно до загальновизнаних європейських стандартів і норм. У сучасному міжнародному праві пріоритетною метою регулювання відносин водокористувачів стає досягнення стійкості водопостачання, оптимальності управління водними ресурсами в їх цілісності, з урахуванням різноманіття водокористування. Приміром, у Резолюції Генеральної Асамблеї ООН щодо права людини на водопостачання та водовідведення (A/64/L.63 / Rev.1 2010 р.) і Резолюції Ради з прав людини ООН щодо прав людини та доступу до безпечної питної води та санітарії (A/HRC/15/ L.1 2010 р.) міститься заклик до держав розробити законодавчі ін-

струменти та механізми, які визначають комплексні плани та стратегії для повної реалізації зобов'язань щодо прав людини, пов'язаних із доступом до безпечної питної води та санітарії [6]. ВООЗ розробила низку універсальних настанов щодо якості води та здоров'я людини, підходів щодо запобігання ризиків для споживачів води [7].

Яскравим прикладом імплементації в національну систему права міжнародних і європейських стандартів у сфері постачання питної води є досвід країн Скандинавії. Законодавство Данії, Норвегії, Фінляндії і Швеції запроваджує одноманітні правила щодо гарантування безпечності для здоров'я людини матеріалів, які використовуються у процесі розподілу і постачання споживачам води, а також під час виробництва продукції харчової промисловості.

Наприклад, в Норвегії Закон від 19.12. 2003 р. № 124 «Про виробництво харчових продуктів та безпеку харчових продуктів», Закон від 23.06. 2000 р. № 56 «Про охорону здоров'я та соціальну готовність», Закон від 24.06. 2011 р. № 29 «Про охорону здоров'я», Закон (№ 30 від 2011 р.), Закон від 24.06. 2011 р. № 30 «Про муніципальні послуги з охорони здоров'я», «Правила питної води», затвержені Постановою Уряду від 4.12. 2001 р. № 1372 «Про постачання води, призначеної для споживання людиною» фіксують вимоги щодо безпечного постачання достатньої кількості корисної, прозорої, без помітного запаху, смаку і кольору води, призначеної для споживання людиною. Зокрема, у «Правилах питної води» встановлено наступне: матеріали в транспортній системі, побутовій системі розподілення та очисних спорудах тощо, які знаходяться у прямому або опосередкованому контакті з водою, не повинні викидати у воду речовини, що можуть завдати шкоди здоров'ю людини або призвести до зміни визначеного складу води, включаючи погіршення сенсорних характеристик води [8].

У Швеції Закон «Про загальні послуги з водопостачання» (2006: 412), Закон «Про планування та будівництво» (2010: 900), Закон «Про акредитацію та технічний контроль» (2011: 791), Екологічний кодекс (1998: 808), Положення «Про питну воду», затверджено Національною продовольчою радою (SLVFS 2001:30), встановлюють межі концентрації шкідливих для здоров'я людини речовин, які можуть потрапляти до питної води із матеріалів, що використовуються для транспортування води до споживачів [8]. Контроль за виконанням цих правил покладено на Шведське національне продовольче агентство, Шведське агентство з хімічних речовин, Державне управління з видачі ліцензій для проведення технічного контролю. Подібні положення щодо моніторингу якості води містяться в нормативно-правових актах Фінляндії (Законі «Про водні послуги» (119/2001), Законі «Про воду» (587/2011), Законі «Про землекористування та забудову» (132/1999), Законі «Про затвердження окремих будівельних виробів» (954/2012), Національному будівельному кодексі тощо) і Данії (Законі № 2485 від 24.10.2010 року «Про будівництво», Виконавчому наказі № 1007 від 29.06.2016 р. «Про будівельні норми») [9].

Отже, імплементація європейських стандартів у законодавче забезпечення постачання питної води потребує вдосконалення вітчизняних нормативно-правових актів та посилення контролю якості води, призначеної для споживання людиною, запровадження щорічної звітності щодо спалахів та випадків захворювань, пов'язаних з водою. Розвиток систем моніторингу та нагляду за станом водних ресурсів дозволить налагодити формування звітності та інформування населення щодо стану якості питної води, а також ефективності очищення скидів стічних вод, відповідно до вимог Директив ЄС та Протоколу про воду та здоров'я.

Імплементація у національне законодавства відповідних нормативно-правових актів Європейського Союзу, також, вимагає посилення державного контролю й нагляду у сфері питного водопостачання та санітарного благополуччя за додержанням санітарно-гігієнічних стандартів в умовах воєнного часу. Україна стала співавтором резолюції Ради з прав людини ООН «Права людини на безпечну воду та санітарію», в якій наголошується на важливості доступу до чистої питної води для реалізації прав кожної людини. «Ця резолюція, як і інші міжнародно-правові інструменти у сфері міжнародного гуманітарного права і права в галузі прав людини, стане ще одним важливим засобом притягнення до відповідальності Росії через порушення соціально-економічних прав людей на окупованих територіях України, зокрема права на доступ до безпечної води та базову санітарію» – наголошується в коментарі Міністерства закордонних справ України [10].

ЛІТЕРАТУРА

1. Україна та Угода про асоціацію: моніторинг виконання URL: <http://ucerp.org.ua/doslidzhennya/ukrayina-ta-ugoda-pro-asotsiatsiyu-monitoryng-vykonannya-z-1-gradnya-2016-roku-do-1-lystopada-2017-roku.html>
2. Маляренко В. Водная евроинтеграция Украины. <https://cleanwater.org.ua/vodnaya-evroyntehratsyya-ukrayni>
3. Цветкова Г., Закорчевна Н. Водна безпека України в розрізі 6 водних Директив ЄС. <https://ecolog-ua.com/news/vodna-bezpeka-ukrayiny-v-rozrizi-6-vodnyh-dyrektyv-yes>
4. Loboichenko V., Zakomorna K., Ilinskyi O., Leonova N., Malko A., Shevchenko R. Investigation of the Content of Heavy Metals in Water Sources of Kharkiv City, Ukraine. <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/cast/article/view/251781>
5. Директива Ради 98/83 / ЄС «Про якість води, призначеної для споживання людиною» Верховна Рада України. офіційн. сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_963
6. U.N. Human Rights Council Resolution on Human Rights and Access to Safe Drinking Water and Sanitation, A/HRC/15/L.1 (24 September 2010); U.N. General Assembly Resolution on the Human Right to Water and Sanitation, A/64/L.63/Rev.1 (26 July 2010) URL: <https://www.internationalwaterlaw.org/documents/intldocs/>
7. European Water Charter URL: <https://iea.uoregon.edu/treaty-text/1968-europeanwatercharterentxt>
8. Regulation of 4 December 2001 No. 1372 concerning water supply and water intended for human consumption (Drinking Water Regulations) URL: <https://app.uio.no/ub/ujur/oversatte-lover/data/for-20011204-1372-eng.pdf>
9. SLVFS 2001:30 Dricksvatten URL: <https://www.prevent.se/regelbanken/regelbanken/start/forfattningar/produktkontroll-och-kemikalier/statens-livsmedelsverks-forfattningssamling-slvfs/slvfs-200130-dricksvatten>
10. Резолюція ООН про право на доступ до безпечної води та санітарії стане ще одним кроком до прийняття Росією відповідальності за злочини в Криму та ОРДЛО. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/political/690634.html>